

אוצרות
המושגים
תשרי

◆ שמחת תורה ◆

אילו נעליים הביא מלאך מיכאל לגן עדן?

כיצד רוקדים בשמחת התורה כמו דוד המלך?

מהות לימוד התורה וההתקשרות בנותן התורה

מדוע התורה מתחילה בבי"ת ולא בא"ר?

אור
החסידות

קובץ זה יוצא לאור

לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע

הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק זאיאנץ ע"ה

ס. פאולו ברזיל

נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א

תנצב"ה

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,

ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה

והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות Or Hachasidus

סניף ארץ הקודש Head Office

ת.ד. 2033 1469 President St. #BSMT

כפר חב"ד 6084000 Brooklyn, NY 11213

03-738-3734 United States

Likras@likras.org (718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,

הרב מאיר יעקב זילברשטרומ, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,

הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

וזהו תוכן ונוסח ברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו . . . נתן התורה", שהיא ההכרה בכך אשר התורה שלומד אינה רק שכל נפלא ונעלה, אלא היא הדרך בה יתקשר בהקב"ה. זוהי קדושת התורה ועצמותה שלמעלה מהשכל.

ועל כן מדגישים רז"ל אשר מוכרח להיות הסדר "ברכו בתורה תחילה". כהכנה והקדמה הכרחית ללימוד התורה, צריכה להיות ההכרה וההתמסרות לנותן התורה ולקדושת התורה, שהיא למעלה מהשכל ואין כל נברא יכול להשיגה.

ומשום כך מתחילה התורה באות ביי"ת, שהיא האות השני, ולא באל"ף שהיא הראשונה:

ראשית כל צריך האדם לעמול על ה"אל"ף של לימוד התורה. עליו לברך ברכת התורה, ולידע ולהכיר בקדושת התורה שלמעלה מהשגה, ואשר בלימוד התורה הוא מתאחד ומתדבק בו ית'.

ורק לאחר מכן, אפשר לגשת אל ה"ביי"ת" שהוא לימוד התורה עצמו. לימוד זה צריך להיות בהבנה והשגה שכליות, ובכך מתאחדים עם הבורא ית'. אך לימוד זה בא רק לאחר ההקדמה וההכנה של ה"אל"ף", היא ברכת התורה.

תלמי המלך אינו שייך לקדושת התורה!

ומעתה יובן היטב מדוע בתרגום הזקנים לתלמי המלך, התחילה התורה באל"ף ולא בביי"ת:

גם כאשר גוי לומד תורה, הרי הוא שייך להבנה השכלית, אך אינו שייך כלל וכלל לקדושת התורה. בלימודו הוא אמנם משיג ומבין את הלכות התורה וכיוצא בזה, אך אינו מתקשר ומתדבק בכך בהשיי"ת.

וממילא נמצא, שאצל הנכרי, הרי התורה שלומד היא בבחינת אל"ף, והוא אינו שייך לעניין ברכת התורה, וההכרה בנוותן התורה וקדושתה. ועל כן התחילה התורה בתרגום השבעים באות אל"ף ולא בביי"ת; כי עניין הקדמת ברכת התורה, שייך רק בכני ישראל, אשר נותן התורה בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

פתיחה

בעזרהי"ת.

בפרוש עלינו שמיני עצרת ושמחת תורה, זמן השמחה הגדולה בשמחת התורה, כאשר המוני בית ישראל מרקדים ומפזזים ושמחים עם תורתנו הקדושה, הרי כל יהודי מעיין ועוסק בעניין התורה ושמחתה.

והדגשה מיוחדת מצינו בשמחה בפועל ממש דווקא, בריקוד ברגליים לאין שיעור ומידה, ומנהג ישראל ששמחים ומרקדים באופן נעלה ביותר, יתר על שאר מיני שמחות של קדושה.

בקובץ זה יתבאר עניין השמחה היתירה שבשמחת התורה, וזאת תוך עיון בפסוקים שאומרים קודם ההקפות "מלכותך מלכות כל עולמים" וגו', ו"כי מציון תצא תורה" וגו', שהם דרגות שונות בעבודת ה', המביאות לדרגות שונות בלימוד התורה.

ויבואר כיצד מגיעים לשמחה אמיתית בלי גבול, ומה יעשה מי שעודנו רחוק מדרגת עבודה זו, כיצד ישתתף ויגיל בשמחת התורה בשמחה הראוי' לה.

כמו כן, בא במדור "עיונים" ביאור בגדר גירות בזמן הזה, ובמדור "פנינים" ביאורים קצרים יקרים בענייני הרגל.

ומתכיפין התחלה לסיום, הנה בשנה זו נקבצה ובאה שבת בראשית ונתקרה לשמחת תורה, ועל כן הצגנו בקובץ זה גם ביאור בעניין התחלת התורה באות ביי"ת, ומהות ועבודת ברכת התורה שהיא יסודית מאוד בכללות עניין הלימוד.

ביאורים אלו נלקטו ובאו מתוך מרחבי תורתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ונערכו מחדש על ידי חברי המערכת.

ויהי רצון אשר כשמחה הפורצת גדר תבקע שמחת התורה את גדרי הגלות, ותתקיים התפילה שאומרים לאחר ההקפות "אגיל ואשמח בשמחת התורה, בא יבוא צמח בשמחת תורה", בביאת משיח צדקנו בעגלא דידן "ושמחת עולם על ראשם".

מכון אור החסידות

ערב חג הסוכות ה'תשפ"ה

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושיגאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן עניינים

ב. מהותו של יום השמחה העצומה של "דבר ה' מירושלים"

אילו נעליים הביא מלאך מיכאל לגן עדן? / מה הפרש בין "ציון" ל"ירושלים" ובין "תורה" ל"דבר ה'"? / מהי הדרך שבה באים לפסיקת ההלכה באמת לאמיתה / איזו קבלת עול נעלה יותר: "מלכותך" או "ממשלתך"? / כיצד רוקדים בשמחת התורה כמו דוד המלך? / ומה יעשה מי שאינו מתעורר בשמחה בעת ההקפות?

(ע"פ לקושי שיחת חסיד עמ' 282 ואילך. תורת מנחם חפ"ב עמ' 186 ואילך)

ט. פנינים. אחזנה ולא נעזבה? – מה השייכות ל"מורשה"?

(ע"פ לקושי שיחת חסידים עמ' 229 ואילך)

"שהחיינו" על התורה – מה התודע בה?

(ע"פ לקושי שיחת חסידים עמ' 91 ואילך)

שמחים בתורה ומשמחים את התורה

(ע"פ לקושי שיחת חסיד עמ' 164)

יא. עיונים. בגדר גרות בלא קרבן בזמן הזה

יחזור בשיטת הרמב"ם, מדבריו גבי אכילת קדשים משמע דבלא קרבן לא הוי כישראל גמור והוא תימה על גרים שבזמן הזה / יחדש ע"פ לשון הרמב"ם דשאני גדר הקרבן מגדר המילה והטבילה - שאינו מוסיף בפעולת חלות גירות אלא רק בא להסיר מניעה מחלות זו / עפ"ז טיסק נפק"מ לענין אכילת קדשים דגרים אלו לכשיבנה המקדש

(ע"פ לקושי שיחת חסיד עמ' 160 ואילך)

יד. שבת בראשית. ה"אל"ף" שלפני לימוד התורה

מדוע התורה מתחילה בביי"ת ולא באל"ף? / איך יתכן שבתרגום השבעים שינו הוקנים את התחלת התורה מביי"ת לאל"ף? / מהי החומרה הגדולה בהחסרת "ברכת התורה" / ומה חסר בלימוד התורה של גוי?

מהות לימוד התורה וההתקשרות בנותן התורה

(ע"פ לקושי שיחת חסיד עמ' 1 ואילך)

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרם, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד, 6084000 Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. #BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:

טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidut@gmail.com

השמחה העצומה של "דבר ה' מירושלים"

אילו נעליים הביא מלאך מיכאל לגן עדן? / מה ההפרש בין "ציון" ל"ירושלים" ובין "תורה" ל"דבר ה'"/ מהי הדרך שבה באים לפסיקת ההלכה באמת לאמיתה / איזו קבלת עול נעלה יותר: "מלכותך" או "ממשלתך"? / כיצד רוקדים בשמחת התורה כמו דוד המלך? / ומה יעשה מי שאינו מתעורר בשמחה בעת ההקפות?

מעלה גדולה ונשגבה מצינו בריקודים בעת ההקפות בשמחת תורה. אין עוסקים אז בלימוד התורה וביגיעה בהבנתה, אלא ספרי התורה סגורים ומולבשים במעיליהם, ורוקדים עמהם בעוז בשמחה עצומה, ואין די אז בשמחת הלב, אלא השמחה מוכרחת להתבטא בריקוד ברגליים דווקא.

ומעשה נורא סיפר מורנו הבעש"ט לתלמידיו (הובא בספר השיחות תש"א עמ' 31 ואילך, בשם אדמו"ר הזקן):

שמחת תורה בכלל מאחרים יהודים. זמן התפילה בשבת וביום טוב בכלל מאוחר מאשר בימות החול (ראה שר"ע אר"ח סי' רפ"א וסי' תקכ"ט), ובפרט בשמחת תורה מאחרים קצת בשינה, בגלל ההקפות וסעודת יום טוב.

אך למלאכים אין עבודה זו, הרי הם קמים בשמחת תורה באותה שעה כמו בכל יום. הם רוצים לומר שירה, אך בלי נשמות אין הם יכולים, ככתוב "ברן יחד כוכבי בקר", ולכן הלכו לכבד את גן עדן. והנה מוצאים הם שם דברים שאין הם יודעים מה הם: נעלים, סנדלים, ותמהו מאד. הם היו רגילים למצוא בגן עדן ציצית, תפילין, אבל לא נעלי בית.

קמו והלכו לשאול את מלאך מיכאל. והוא ענה להם, שזה הסחורה שלו, והסביר להם, שזה מהריקודים עם התורה, והחל למנות את נעלי הבית: אלה הם מקאמינקה, אלה הם ממזריטש וכו'.

ובכך התגאה מלאך מיכאל על מלאך מט"ט הקושר כתרים לקונו מתפילותיהן של ישראל (ראה זחג לו, ב), ואילו הוא – מלאך מיכאל – יעשה כתר יותר טוב מנעלי הבית הקרועות שמריקודי שמחת תורה.

שמיני עצרת ושמחת תורה

טז

על מהותה וחשיבותה של ברכת התורה אפשר ללמוד ממאמר חז"ל, המבאר את גודל החיסרון כאשר אין מברכים את ברכת התורה:

על הפסוק (ירמי' ט, יא-יב) "על מה אבדה הארץ . . על עזבם את תורת", ביארו חז"ל (נדרים פא, א. ב"מ פה, ב), ש"עזבם את תורת" אין משמעותו שלא למדו ועסקו בתורה; אלא "על שלא ברכו בתורה תחילה", שהחסירו את ברכת התורה.

ולכאורה הדבר תמוה מאוד, וכפי שהקשה הב"ח (או"ח סי' מז): "למה יצא כזאת מלפניו, להענישם בעונש גדול ורם כזה, על שלא ברכו בתורה תחלה, שהוא לכאורה עבירה קלה?".

ומבאר הב"ח יסוד נפלא, שאכן ברכת התורה היא עיקר יסודי ומהותי בלימוד התורה: "דכוונתו ית' מעולם, היתה שנהי' עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתינו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה . . והוא המכוון בברכת אשר בחר בנו".

ועד כדי כך, שכאשר "עברו חוק זה, שלא עסקו בתורה כי אם לצורך הדברים הגשמיים", ו"לא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ", נקרא הדבר בכתוב "עזבם את תורת". וזהו גם פירוש "אבדה הארץ": "כלומר נחרבה ונשארה חומרית, מבלי עובר שם קדושת השכינה".

הסדר הנכון בלימוד התורה

ויש לבאר את יסוד זה של "ברכת התורה" בעומק יותר:

בלימוד התורה ישנם שני עניינים (ראה גם בתפארת ישראל (להמהר"ל) בהקדמה):

א. לימוד שכלי של התורה, באופן שמתיישב היטב במוחו של הלומד, והוא מבין את הדברים על בוריים.

ב. הדביקות וההתאחדות עם נותן התורה. עניין זה שבתורה, הוא קדושת התורה ועצמותה, שאינו מובן כלל בשכל, לפי שהוא למעלה מהבנה והשגה לגמרי.

עצמותה של התורה, היא חכמתו של הקב"ה, ש"לית מחשבה תפיסא בי' כלל" (ראה תקוני זהר בהקדמה - "פתח אליהו"). אלא שאחר כך "נסעה וירדה בסתר המדרגות, ממדרגה למדרגה, בהשתלשלות העולמות, עד שנתלבשה בדברים גשמיים ועניני עולם הזה . . כדי שתהא כל מחשבה תפיסא בהן" (תניא פ"ד).

אך גם בהיותה מלוכשת בעניינים גשמיים, הרי היא עדיין חכמתו ורצונו ית', ואדם הלומד תורה הוא מתדבק ומתאחד עם הקב"ה עצמו. וכמשל אדם המחבק את המלך, "שאינ הפרש במעלת התקרבותו ודביקותו במלך, בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד, בין שהוא לבוש כמה לבושים, מאחר שגוף המלך בתוכם" (תניא שם). וכמו כן בלימוד התורה, גם כאשר עוסקת בדברים גשמיים, מתאחדים ומתדבקים בו במהותו ועצמותו של הבורא ית"ש.

ויש לבאר את עניין השמחה בשמחת תורה בכלל, ואת מעלת הריקודים בפרט, ואמאי צריכה השמחה להתבטא דווקא ברגליים, וזאת, על יסוד עיון בפסוק החותם את פסוקי "אתה הראת" – "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים".

מהי השייכות בין "מלכותך" ל"כי מציון"?

שני הפסוקים שחותמים את פסוקי "אתה הראת" שאומרים קודם הקפות, הם "מלכותך מלכות כל עולמים וממשתלך בכל דור ודור" (תהלים קמה, ג), ו"כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישעי' ב, ג).

והנה, הפסוק "כי מציון" גו' אינו פסוק שלם, אלא סיומו של הכתוב "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים".

ויש לתמוה: עניינה של תיבת "כי" בפסוק זה הוא נתינת טעם לרישי' דקרא "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' וגו', שהטעם לכך הוא, "כי מציון תצא תורה" וגו'.

אך מכיוון שמסדר פסוקי ההקפות לא הביא את תחילת הפסוק, משום שהנוגע להקפות הוא רק חצי הפסוק שמדבר על התורה, היו צריכים לכאורה לומר "מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", ולהשמיט את תיבת "כי" ששייכת לקשר בין תחילת הפסוק לסופו?

ומכך שמסדר הפסוקים הביא גם את תיבת "כי", משמע שכוונתו לקשר את הפסוק "כי מציון" עם הפסוק שאומרים לפניו "מלכותך מלכות כל עולמים וממשתלך בכל דור ודור", שעל כך ממשכינים ומטעימים "כי מציון תצא תורה" וגו', וכפי שיתבאר להלן.

מהו ההפרש בין "תורה" ל"דבר ה'?"

ותחילה יש לעיין במשמעות הכתוב "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", דבפסוק זה לכאורה יש כפל לשון, שהלא "תורה" היא "דבר ה'", ו"ציון" היא "ירושלים".

בפשטות, אין דבר זה מהווה קושיא, כי כן הוא דרך הכתוב במקומות רבים לכפול את הדברים בשביל חיזוק והדגשת העניין, אך מכל מקום, הלא כל עניין בתורה הוא מדויק, וכמו שמצינו שרש"י מתעכב במקומות רבים להסביר את כפל הלשון, גם בפסוקי שירת הים וכהאי גוונא. ולפעמים אף דורשים מיתור לשון כזה דברי הלכה.

ועל כן יש לעמוד ולבאר את השינוי בין "תורה" ל"דבר ה'", ובין "ציון" ל"ירושלים", וכן לבאר מדוע "מציון תצא תורה" דווקא, ו"דבר ה'" דווקא "מירושלים".

ביאור העניין:

החילוק בין "תורה" ל"דבר ה'", מבואר בגמרא (שבת קלח, ב) ש"דבר ה' זו הלכה", היינו הלכה פסוקה וברורה, ואילו "תורה" קאי גם על חלקי התורה שאינם פסקי הלכה, כמו שקלא וטריא של הסוגי' וסברות ושיטות שנדחו.

ה"אל"ף" שלפני לימוד התורה

מדוע התורה מתחילה בבי"ת ולא באל"ף? / איך יתכן שבתרגום השבעים שינו הזקנים את התחלת התורה מבי"ת לאל"ף? / מהי החומרה הגדולה בהחסרת "ברכת התורה" / ומה חסר בלימוד התורה של גוי?

מהות לימוד התורה וההתקשרות בנותן התורה

תורתנו הקדושה פותחת בתיבה "בראשית", ובאות בי"ת. ותמהו רז"ל מדוע מתחלת התורה באות בי"ת, ולא באות אל"ף שהיא ראש לכל האותיות. וכיישוב תמיהה זו ביארו בכמה אופנים, אשר מהם נמצא שהתורה צריכה להתחיל בבי"ת דווקא, ולא באל"ף; וכפי שיובאו ויתבארו להלן.

יש להצביע על דבר פלא לכאורה:

מסופר בגמרא, שכאשר תרגמו הזקנים לתלמי המלך את התורה, נעשה נס, ועלה בדעת כולם לשנות בתרגום כמה שינויים נחוצים. ואחד השינויים הי' בתחילת התורה, שכתבו לו תרגום של "אלקים ברא בראשית", ולא של "בראשית ברא אלקים". ונמצא, שהזקנים תרגמו את התורה באופן שאינה מתחילה בבי"ת, כי אם באל"ף.

ומשמע מכך, שאכן יש סברא גדולה וחזקה שתהא התורה מתחילה באל"ף, ומשום כך הוכרחו הזקנים לתרגם את התורה באופן שתתחיל באל"ף. ולא עוד, אלא שנעשה לשם כך נס, ומשמים נתנו בלב כולם להתחיל את התורה באל"ף.

ואינו מובן: אם אכן הסברא להתחיל את התורה באל"ף היא דחוי', ובאמת צריכה התורה להתחיל בבי"ת, מדוע לא התחילו את התורה בבי"ת גם בתרגום הזקנים. ובוודאי היו יכולים למצוא בתורת אמת כמה ביאורים שיתקבלו בליבו של תלמי, ובאופן שהתורה תתחיל בבי"ת?

לימוד התורה – דרך ההתקשרות בהשי"ת

קודם שבא האדם לעסוק בתורה מחויב הוא לכרך תחילה ברכת התורה. והנה, ברכה זו אינה רק ברכת שבח והודאה להשי"ת על נתינת התורה ומצוות לימודה, אלא עבודה שלמה יש בה, והיא הכנה והקדמה ללימוד התורה.

גם כאשר יש שיטות שונות ומנוגדות בתורה, מכל מקום כולן בגדר תורה, שהרי אפילו בענייני הלכה שייכים חילוקים, כמו שמצינו (שבת יט, ב) ש"באתרי' דרב" הלכה כרב ו"באתרי' דשמואל" הלכה כמותו, והיינו ששתי השיטות הן תורת אמת ושייכות להלכה. ואפילו במחלוקת בית שמאי ובית הלל, הרי קודם שהוכרעה ההלכה היו נוהגים ב"ה כשיטתם וב"ש כשיטתם.

ואפילו לאחר שנפסקה ההלכה כדעה אחת בלבד, ונדחו הדעות האחרות לגמרי מהלכה למעשה, עדיין אמרו חז"ל (ערוכין יג, ב) ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים", וחס ושלום לומר שהדעה שנדחתה להלכה אינה חלק מהתורה.

יתירה מזו: אפילו קא סלקא דעתך וקשיא שבגמרא, אף הם חלק מן התורה שניתנה מפי הגבורה, ואילו ילמד יהודי את הקושיא ואת הקס"ד בלבד, בלא ללמוד את המסקנה והתשובה, עדיין צריך הוא לברך ברכות התורה על לימוד זה, ואומר הוא על אותה קס"ד וקשיא "ונתן לנו את תורתו"!

אמנם, אף על פי כן, יש חילוק בין חלק בתורה שנפסק להלכה, לשאר חלקי התורה, שדווקא ההלכה נקראת בשם "דבר ה'", מה שלא מצינו בשאר ענייני התורה, וכפי שיתבאר.

מניין נובעות המחלוקות בתורה?

כבר נזכר למעלה שפסקי הלכה שבתורה דווקא נקראו בשם "דבר ה'", וכמו כן מצינו שדרשו חז"ל (סנהדרין צג, ב) אודות מה שנאמר (שמואל א טז, יח) על דוד המלך "וה' עמו" – ש"הלכה כמותו", והיינו שחלק ההלכה שבתורה קשור עם שם "הווי" דווקא.

ולעומת זאת, על הדעות שלא נפסקו להלכה נאמר "אלו ואלו דברי אלקים חיים", והשתמשו חז"ל בשם "אֵלֵקִים" דווקא.

שמותיו של הקב"ה, הם אופנים שונים שבהם מתגלה אל העולם והנבראים, ויש דרגות שונות של התגלות המתבטאים בשמות השונים, ובנוגע לעניינינו מבואר בטה"ק (ראה אור התורה שמות ח"ג עמ' תתצ ואילך. ועוד) שהשמות "הווי" ו"אלקים" מורים על ההבדל בין הגילוי האלוקי שבחלק ההלכה לעומת שאר חלקי התורה.

שם "אלקים" (וכן דרגת הגילוי של "אֵלֵקִים חיים" שנזכרה כאן, שהיא נעלית מהגילוי דרך שם "אלקים" סתם (ראה פרדס ש' ערכי הכינויים בערכו, ועוד)), הוא לשון רבים. הדבר מורה על צמצום מסוים וריחוק לפי ערך מהבורא ית' בעצמו:

הוא ית' אחד ויחיד ואין בלתי, ואין שום מציאות אמיתית מבלעדו, וזהו עניין אחדות ה', שאין מקום ומציאות לשום נברא ונאצל אלא הוא ית' לבדו ואין בלתי.

ומה שמכל מקום נתהוו נבראים רוחניים וגשמיים שנראים כלפי חוץ כמציאות בפני עצמם, הרי זה על ידי שהקב"ה צמצם את גילוי אורו ית', עד שנוצרה נתינת מקום לעניין של "ריבוי" שיראה כביכול יש עוד מציאות נבדלת ממנו ית' ח"ו.

שנזכרה קודם, אלא שהיא נעשית באופן אחר, היינו שבזמן הזה נעשית אותה הכניסה לברית ע"י מילה וטבילה. ומה שהמשיך שם "וכשיבנה ביהמ"ק יביא קרבנו" – יש לומר שהדברים כפשוטם, שזהו דין חדש, בפ"ע, חיוב דהבאת קרבן. אבל גם קודם שיביא קרבנו הוא מותר באכילת קדשים.

ובאמת יש לומר, שהגדרת הדין באופן זה, שגר גמור הוא לגמרי, רמזו הרמב"ם עצמו כאן, דבתחילה כתב "כשירצה העכו"ם להכנס לברית. . . צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן", ואח"כ הוסיף "ובזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה". ומפשטות הלשון "ובזמן הזה כו'" משמע, שהכניסה לברית "בזמן הזה" היא אותה הכניסה לברית

גר שנתגייר בזמן הזה הוא (לגבי ענין מסויים) "כבן נח". ומוכח דודאי ס"ל דבאמת הוא ישראל גמור [ועיי"ש בתשובה הדוכיח לו הרמב"ם מדין ביכורים, דגר מביא וקורא הנוסח ככל ישראל כו'; הרי חזינן, מדהביא ראייה מגר בזמן הבית לגר בזמן הזה, דסבר שגדרו כגר גמור דזמן הבית (היינו כגר שהביא קרבן בזמן הבית)].

ולכאורה היה אפ"ל דלא כדברי הגאון הנ"ל, שאיסור הגר לאכול בקדשים כל זמן שלא הביא קרבנו אינו חסרון בקדושת ישראל דהגברא, אלא רק אריא הוא דרביע עליה, והוא דבר צדדי המונעו מאכילת קדשים. ואדרבה, דוקא זהו עומק לשון הרמב"ם "שעדיין לא נעשה ככשרי ישראל", היינו לשון כושר ומוכשר, שכל זמן שלא הביא קרבנו אינו "מוכשר" לאכילת קדשים, אבל ישראל גמור הוא. ועל-דרך מילת בניו ועבדיו שמעכבתו משחיטת הפסח ואכילתו (כמבואר ביבמות ע:), דפשיטא שאין זה חסרון בגברא המחוייב למול בניו ועבדיו, בהיותו ישראל גמור.

איברא דע"פ הנ"ל צע"ק בלשון הרמב"ם "שקרבנו עכבו להיות גר גמור כו' ומפני זה אינו אוכל בקדשים כו'", דמשמע שכל זמן שלא הביא קרבנו אין הגירות גמורה.

והנראה בזה בהקדים הדקדוק בלשון הרמב"ם שכתב לצד השלילה "שקרבנו עכבו להיות גר גמור", ולא בלשון של חיוב – שהקרבן "עושה אותו גר גמור", דבאמת י"ל שאמנם הקרבן אינו מניעה מענין צדדי, אריא דרביע, אלא נוגע לגירות, אבל חלקו בזה הוא רק לצד השלילה, דאי הבאת הקרבן מעכבתו מלהיות גר גמור. ובזה מחולק קרבן ממילה וטבילה, דמילה וטבילה הם

דברים המביאים חלות גירות והבאת קרבן היא הסרת דבר החוסם חלות הגירות. וזהו "בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה וקרבן" (ולא "ג' דברים הכניסו את ישראל"), כי ה"כניסה" היא ע"י דבר המכניס וע"י הסרת כל המעכב את הכניסה. ודו"ק.

והענין החילוק בין מילה וטבילה לקרבן, דמילה וטבילה פועלות את עצם כניסת נפש הקדושה בגר, כי המילה והסרת הערלה מוציאה אותו מטומאת עכו"ם, והטבילה מכניסו לקדושת וטהרת ישראל (ראה שו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תתקצ"ו ובגליוני הש"ס לר"י ענגיל בסוגיא דיבמות דף מו); משא"כ הבאת קרבן אינה לפעול עצם הכניסה, אלא היא רק דבר המתבקש לבוא מצד כניסה זו – דורון ומנחה לה' לעשות לו נח"ר (ובחסים ז, ב), להתקרב ולהיות כבן לפני המקום].

ומחזור היטב הדין, דבזמן הבית אכן הדבר מחסר בכניסתו, כיון שלא הוסר דבר המפריע כניסתו, ולא הוא גר גמור, אבל בזמן הזה דליתא קרבן ע"פ תורה [וגם בעומק הדברים, הרי בזמן זה אין גילוי שכינה שיוצרך להתקרב ולהכשיר עצמו אליו שהוא ענין הקרבן כנ"ל], שוב אין לפנינו דבר המעכב, כי אין כאן "אי הבאת קרבן", ושוב ע"י מילה וטבילה נעשה גר גמור. וכפשוטו לשון הגאון מרוגטשוב "לא מחסר כלל".

ומענתה יש לחדש שלאחר שכבר "נכנס" ונעשה גר גמור – באין דבר שהפריע כניסתו – שוב כן ישאר לעולם גם לכשיבנה המקדש [ועל-דרך גר שחזר לסורו דעדיין דין ישראל לו אלא שהוא ישראל מומר – ראה יבמות מז, ב], וא"כ יהיה מותר באכילת קדשים גם קודם שיביא קרבנו [וכן נקט בשו"ת אבני נזר יו"ד ח"ב סי' שד"ג; אבל עיי"ש דשיטה אחרת לו בכל הענין].

וזהו עניין שם "אלקים" לשון רבים, שנותן מקום לחילוק ולמציאות נפרדת ממנו ית'. ואמנם מדובר בשם קדוש, והוא אחד מהשמות שאינם נמחקים (שבועות לה, א), ובוודאי אין שם מציאות נבדלת מאתו ית', אבל יש כאן שורש ומקור בקדושה לעניין ההתחלקות.

ומכיוון ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים", לכן מצינו בתורה עניין של התחלקות גם כן, ריבוי שיטות, הוה אמינא ומסקנה וקושי' ותירוץ וכהאי גוונא.

לעומת זאת, חלק ההלכה קשור לשם "הוי", שהוא "שם המפורש" (סוטה לח, א. סנהדרין ס, א), "שם העצם" (כס"מ לפ"ב מהלכות ע"ז ה"ז. ועוד), ו"שם המיוחד" (סוטה וסנהדרין שם), שבו אין הצמצום שבשם "אלקים", והוא למעלה מהתחלקות, ולכן הגילוי של התורה שקשור לשם הוי' מתבטא בדעה אחת בלבד שהיא ההלכה פסוקה, "דבר הוי' – זו הלכה".

מה בין "ציון" ל"ירושלים"?

ומעתה יש לבאר את שייכות ה"תורה" שאינה הלכה ל"ציון", שלכן "מציון תצא תורה", והשייכות בין "דבר הוי' זו הלכה" ל"ירושלים".

שמו של כל דבר מורה על תוכנו ועניינו (ראה תניא שער הייחוד והאמונה בתחלתו. ועוד), ועל כן יש ללמוד על מהותן של "ציון" ו"ירושלים" משמותיהן, שאף שבשתייהן הכוונה היא על ירושלים, מכל מקום יש חילוק בדרגה הרוחנית, ובעבודת ה' המתאימה לדרגה זו.

"ציון" הוא מלשון סימן (לקוטי תורה דברים א, ב), כמו "הציבי לך ציונים" (ירמיהו לא, כ). ושם זה מבטא שמקום זה הוא סימן על עילוי רוחני, ובנדרון זה הכוונה שירושלים של מטה היא סימן וציון על ירושלים של מעלה, וכמו שאמרו במדרש "ירושלים מכוונת למעלה כמו ירושלים של מטה" (תנחומא ריש פקודי').

ו"ירושלים" לעומת זאת, אינו מראה על מעלה בירושלים של מעלה, אלא על מעלה שיש בירושלים של מטה עצמה, כי "ירושלים" היא מלשון התיבות "יראה" ו"שלם" (בראשית רבה פנ"ו, י. תוד"ה הר תענית טז, א), היינו בחינת יראת שמים בשלימות (ראה לקוטי תורה ר"ה ס, ב. ועוד).

וכפי שאכן מוצאים אנו, שירושלים הייתה מקום של יראת שמים, והיא הייתה מוסיפה יראה אצל העולים אלי', וכדאיתא בתוס' (ד"ה כי מציון ב"ב כא, א) בשם הספרי על הכתוב (ראה יד, כג) המדבר במעשר שני "למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים", שכאשר "הי' רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה".

וזהו עניין שם "ירושלים", שאינו מצביע שהמקום הגשמי הוא סימן על מעלות שיש בירושלים הרוחנית שלמעלה, אלא הוא מורה על מעלת ירושלים מצד עצמה, שהיא מעוררת יראה וקבלת עול מלכות שמים.

מדוע נדרש פחד ואימה בפסיקת ההלכה?

כשם שבירושלים ישנן שתי הבחינות האמורות של "ציון" ו"ירושלים", כמו כן יש בעבודתם של בני ישראל עבודה של "ציון" ועבודה של "ירושלים":

ירושלים, על שם יראה שלם, היא מדריגה גבוהה, שבה היהודי אינו חש במציאות עצמית כלל, הוא בטל ומבוטל להשי"ת, בשלימות היראה, הוא כה התייגע ועידן וזיכך את גסותו, עד שאינו חש כלל במציאות נפרדת, וכל מעייניו הם רצון השי"ת בלבד.

לעומת זאת, "ציון" מלשון סימן, מורה על מצב שבו היהודי חש במציאותו העצמית, שכן הוא לא הזדכך והתעזן לחלוטין, ומכל מקום הוא עובד את עבודתו הרוחנית באופן שהוא מהווה ציון וסימן על ענייני קדושה. הוא אמנם מציאות לעצמו, אך מציאות כזו שרתומה ומתמסרת לעבודת ה', ומהווה סימן על עניינים רוחניים.

ועל כך רומז הכתוב: "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים":

מי שעבודתו היא בדרגת "ציון", אזי גם כשלומד תורה תופס הוא את התורה לפי מציאותו וכוחות נפשו. מכיוון שהוא חש במציאותו העצמית, אזי הוא מקבל מן התורה לפי הבנתו והשגתו ולפי שורש נשמתו, ובכללות, הרי הוא שייך לדרגת "תורה", "דברי אלקים חיים", דרגה כזו שיש בה התחלקות ודעות וסברות שונות.

אך כאשר מדובר אודות "דבר הוי" – זו הלכה", הבחינה העמוקה כתורה שמתגלית מאת הבורא ית' כפי שלא צמצם את עצמו לעניין של ריבוי והתחלקות, שם "הוי", הנה אין מספיק להיות בדרגת "ציון", אלא זקוקים להיות במדרגת "ירושלים" – שלימות היראה.

וכפי שמבואר בסה"ק (ספר המאמרים המשך תרס"ו עמ' תו ואילך) שהדרך לכוון אל אמיתת ההלכה היא דווקא על ידי "הביטול האמיתי באימה ויראה גדולה שלא יעשה ח"ו נגד רצון העליון, ומשום זה הוא העסק והיגיעה הגדולה בהעיון הרב בהטעמים והסברות שיש בכל דין מדיני התורה, שאין הכוונה לידע ולהשיג הטעם והסברא מצד עצמה, רק לכוין ולידע אמיתית רצון העליון". עד כדי כך "שמרגיש צער וכיוון בנפשו . . . אולי לא יכוין . . . וזהו עניין עול תורה, בבחי' עול ממש, דהיינו בבחי' יראה דקבלת עול מלכות שמים, דמשום זה דוקא בא אל אמיתית הכוונה".

ודווקא על ידי עבודה זו בבחינת "ירושלים", מגיעים אל האמת, "דבר הוי" זו הלכה", ומכוונים את ההלכה לאמיתתה.

"ממשלתך" שלמעלה מ"מלכותך"

ומעתה תובן השייכות בין הפסוק "כי מציון" גו', לפסוק שאומרים לפניו "מלכותך" גו', שמשום כך העתיק מסדר הפסוקים גם את תיבת "כי מציון":

בגדר גרות בלא קרבן בזמן הזה

יחקור בשיטת הרמב"ם, דמדבריו גבי אכילת קדשים משמע דבלא קרבן לא הוי כישראל גמור והוא תימה על גרים שבזמן הזה / יחדש ע"פ לשון הרמב"ם דשאני גדר הקרבן מגדר המילה והטבילה – שאינו מוסיף בפעולת חלות גירות אלא רק בא להסיר מניעה מחלות זו / עפ"י יסיק נפק"מ לענין אכילת קדשים דגרים אלו לכשיבנה המקדש

נעשה ככשרי ישראל" (רמב"ם פ"א מהל' מחוסרי כפרה), כי "רק לקדשים לא מיקרי עדיין ישראל גמור, אבל לשאר דברים הוה כישראל לכל דבר, וא"כ בזמן הזה לא מחסר כלל בשביל הקרבן".

ולכאורה הדברים צ"ע טובא, דנראה שכוונתו שאכן חסר בקדושת ישראל גמור בו (ורק שאינו נוגע לדינא בזמן הזה כיון דליתא אכילת קדשים), עיין לשונו שם ד"לקדשים לא מיקרי עדיין ישראל גמור . . . אין עליו דין ישראל", ובמק"א (צפ"ע"ג מהד"ת י"ט, ב) אף הוסיף "והוי כמו בן נח לקדשים". והוא תימה רבתי דנמצא שכל הגרים שנתגיירו משחרב ביהמ"ק, וביניהם כמה גדולי ישראל, אין עליהם דין "ישראל גמור". אתמהה.

וידועה תשובת הרמב"ם לר' עובדיה הגר שנדפסה בכ"מ, שמעלתו גדולה יותר ממעלת כל שאר בני ישראל, כי הם מתייחסים לאבות והגרים מתייחסים "למי שאמר והיה העולם". אבל ע"פ האמור הלא

בקריאת התורה של שמחת תורה קורין פ' ברכה שם נאמר בנוגע לאומות העולם "עמים הר יקראו".

והנה בדיני גרות כתב הרמב"ם ריש פ"ג מהל' איסורי ביאה "בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה וקרבן כו' וכן לדורות כשירצה העכו"ם להכנס לברית כו' צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן כו'" (והוא מסוגיא דכריתות ט, א). ולהלן שם כתב הרמב"ם "ובזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה. וכשיבנה בית המקדש יביא קרבן". ולפום ריהטא משמע שבזמן הזה נעשה גר גמור ע"י מילה וטבילה בלבד, ורק שיש עליו חיוב בפ"ע ש"כשיבנה בית המקדש יביא קרבן".

וכתב הגאון מרוגטשוב בחיבורו על הרמב"ם כאן, בביאור גדר דין זה שנעשה גר גמור ע"י מילה וטבילה בלבד אף שמצינו ד"גר שמל וטבל ועדיין לא הביא קרבנו . . . קרבנו עכבו להיות גר גמור . . . ככל כשרי ישראל . . . אינו אוכל בקדשים שעדיין לא

כי הנה, בפסוק זה גם כן יש עניין של כפל לשון לכאורה: "מלכותך" היינו "ממשלתך", ו"כל עולמים" היינו "בכל דור ודור", אך גם כאן יש לפרש שמדובר על שתי דרגות: "מלכות" ו"ממשלה".

מבואר בספרים (ראה לקוטי תורה דברים א, ב. ועוד) ש"מלכות" הוא תיאור למלך שנתקבל ברצון על ידי העם, כמו שאומרים בתפילה "ומלכותו ברצון קבלו עליהם", ולעומת זאת "ממשלה" היא שליטה בכח ובהכרח.

ושני אופנים אלו במלכות השי"ת, מקבילים לשני אופני העבודה של "כי מציון תצא תורה", ו"דבר ה' מירושלים":

כאשר יהודי אוהב בדרגה של "ציון", ומרגיש את מציאות עצמו, אזי הלימוד נעשה מתוך חיות והנאה, גם קיום המצוות שמגיע על ידי הלימוד נעשה מתוך חיות ותענוג, וזהו ש"מציון תצא תורה" שייך כאשר יהודי עובד את ה' מתוך הרגשת מציאות עצמו, ומקבל את מלכות ה' מתוך הבנה והנאה, בבחינת "מלכותך מלכות כל עולמים".

אך "ודבר הוי' מירושלים", היינו עבודה של שלימות היראה וההתבטלות, שנחוצה עבור השגת הדרגה הפנימית שבתורה, "דבר הוי'" שהיא ההלכה האמיתית שאין בה התחלקות, הנה עבודה זו קשורה עם כפיית וביטול נטיותיו ורצונותיו, וקבלת מלכותו ית' דווקא באופן של ממשלה, שלא מצד הנאתו ורצונו, אלא בהכרח ובקבלת עול – "וממשלתך בכל דור ודור".

אילו ישתמש בנטיותיו והנאתו השכלית, יתכן שלא יכוון לדבר ההלכה האמיתית, והשגת ההלכה היא דווקא בדרך של "ממשלה" וקבלת עול, כמבואר למעלה.

וזהו שאומרים "בי מציון" וגו', שענייני המלכות והממשלה שייכים ונובעים מדרגות "ציון" ו"ירושלים" הנזכרות בפסוק האחרון.

מדוע הוא רוקד באמצע הלילה בכזו התלהבות?

הפסוק "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", הוא הפסוק האחרון שאומרים לפני ההקפות, וממנו יש ללמוד כיצד צריכות להיראות ההקפות:

כאשר אומרים ליהודי שצריך לשמוח בשמחת"ת באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, טוען הוא, שצריך הסברה על שמחה זו, כיון ששואלים אותו: מה פשר השמחה והריקוד – הרי אינו עורך שמחת נישואין לבנו או בתו, תנאים או ברית מילה וכו'.

וכשרואים את ריקודו עם כל הלהט וההתלהבות שואלים אותו האם הוא שיכור, אומר, שהוא לא שיכור, אלא אדם מנומס שמתחשב באלו שנמצאים מסביבו, ואם כן, מה פשר הנהגתו לעמוד ולרקוד באמצע הלילה?!

ועל זה אומרים לו, שצריך לעשות זאת באופן של קבלת עול, באופן של "דבר ה' מירושלים" כמבואר למעלה, באותה עבודה שעל ידה מגיעים לאמיתת "דבר הוי' זו הלכה", על ידי הביטול והקבלת עול עד ש"הוי' עמו", "שהלכה כמותו בכל מקום".

בגלוי כפי שהיתה מאוחדת עם הקב"ה מתחילה ("אורייתא וקוב"ה כולא חד"). משא"כ נשמות ישראל – מחמת ריבוי ההשתלשלות והירידה מעולם לעולם, בביאתן לעולם הזה הן כמציאות עצמאית, ו'נפרדת', כביכול, ממנו ית'.

ובזה מבואר מה שישראל שמחים בתורה (התורה משמחת את ישראל) – כי על-ידי שישראל לומדים תורה, שהיא מאוחדת עם הקב"ה בגלוי, הרי זה מגלה גם בהם את שייכותם לקב"ה, כפי שהיא מצד שורש נשמתם, שהם "חלק אלוקה ממעל".

והנה, כאשר מתגלה שרש נשמות ישראל – אזי נעשה גם להיפך, שישראל משמחים את התורה:

כי, במדרש⁴ עסקו בשאלה: מי קדם למי – התורה או ישראל, והכריעו שישראל קדמו לתורה. וכיון שמעלת ישראל קודמת ונעלית ממעלת התורה, הרי בעת שמתגלית מעלתם (על-ידי התורה, כנ"ל), משפיעים הם ממעלתם זו גם בתורה, דבזה הם 'משמחים' את התורה, דמשפיעים בה מעלה שאין בה מצד עצמה.

ונמצא, שעל-ידי שהתורה משמחת את ישראל (פירוש הא'), ישראל משמחים את התורה ומשפיעים בה (פירוש הב').

מדה ורחבה מני ים". ולכן, כאשר מתחילים את התורה מחדש, אין האדם יכול להסתפק באופן לימודו שעד עתה, אלא מחוייב הוא תמיד "לאפשא לה" – ללמוד התורה באופן עמוק ונעלה יותר, עד שיהיה כחדש ממש לגבי לימודו הקודם; וכיון שהתחלת התורה היא באופן חדש ממש, מתאים שתבוא על כך ברכת "שהחיינו".

שמחים בתורה ומשמחים את התורה

בפירוש השם 'שמחת תורה' מצינו ב' פירושים: א) ישראל שמחים בתורה⁵. ב) ישראל 'משמחים' את התורה, שהתורה תהיה 'שמחה' (כפשטות הלשון 'שמחת תורה')⁶.

יש לבאר, דשני הפירושים שלובים זה בזה ובאים יחדיו:

דהנה, איתא במדרש⁷, שהן ישראל והן התורה קדמו לעולם. דהרי נשמות ישראל שרשן נעלה מאוד, שהן "חלק אלוקה ממעל ממש"⁸. וכך גם התורה – הרי היא חכמתו של הקב"ה; אולם חילוק יש ביניהן: התורה – גם בעת "ירידתה" לזה העולם הגשמי השפל, נשארת בקדושתה

(4) איוב יא, ט.

(5) שזה בפשטות העניין של שמחת תורה.

(6) לקוטי תורה פו, רע"א.

(7) בראשית רבה א, ד.

(8) תניא רפ"ב.

(9) בראשית רבה שם.

מעלה זו, ש"הוי' עמו" וכו' נאמרה לגבי דוד המלך, ואכן מצינו בדוד עצמו ש"המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'" (שמואל ב ו, טז), ואמר על תלונת מיכל על כך: "ונקלתי עוד מזאת, והייתי שפל בעיני, ועם האמהות אשר אמרת - עמם אכבדה!"

במענה דוד אין יישוב הגיוני על תלונת מיכל שהוא מבזה את עצמו, אלא הבהרה שהוא עובד את השי"ת מצד קבלת עול בהתבטלות גמורה, ועושה גם עניינים ששכלו אינו מבינם ומשיגם.

ואף על פי שהשמחה מגיעה ממקום שלמעלה משכל והשגה, הרי היא חודרת בכל חלקי הנפש, עד שהשמחה נהיית מורגשת וחדורה בכל כוחותיו וענייניו, עד שהדבר מתבטא ברקידה ברגליים, החלק הנחות ביותר בגוף.

וגם מי שאינו אוחד בדרגת השמחה הנשגבת הלזו, עליו לרקד ולשמוח בכל עוז כאילו הי' מרגיש שמחה גדולה זו, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, ובוודאי סוף כל סוף ירגיש גם הוא את השמחה, ועד שעצם ידיעת הדבר פועל עליו את השמחה כבר עתה.

וכאשר שמחים בשמחת תורה, מתוך החלטה ללמוד תורה ולהתנהג על פי הוראות התורה במשך כל השנה, אזי שמחה פורצת גדר, והרי זה ממשיך על כל השנה כולה, שתהי' שנה של שמחה ושנה של תורה.

פנינים

באם אין חפץ הוא בשייכותו עם השדה ומוכרה - עדיין שייכת היא אליו וחוזרת אליו ביובל; וכך גם בתורה - אף אם בגלוי אין ניכרת שייכות היהודי אל התורה, בפנימיותו הרי הוא מיורש התורה ומורישה לבניו אחריו.

"שהחיינו" על התורה - מה התחדש בה?

בדברי קדשו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע³ מבאר, שברכת "שהחיינו" שמברכים בשמחת תורה, אינה רק על היום-טוב אלא גם על התורה עצמה.

ולכאורה צריכים אנו לביאור בזה:

דהנה, באם הכוונה בברכה היתה על שמחת האדם ב"גמרה של תורה", שמחה שהיא פעם בשנה, היה מובן מקומה של ברכת "שהחיינו", הנאמרת על דבר הנאה ושמחה הבא מזמן לזמן. אולם מדברי קדשו הנ"ל משמע שהברכה היא על לימוד התורה עצמו, ולא על השמחה הבאה ממנו; וצריך להבין, מה מקום יש לברכת "שהחיינו" על התורה, כאשר אנו כבר מסיימים אותה? ואף שגם מתחילים לימוד התורה מחדש, הלא התורה היא אותה התורה, ואיזה דבר חדש יש כאן לברך עליו "שהחיינו"?

אלא, הביאור בזה:

מאחר והתורה היא חכמתו של הקב"ה, הלא אין סוף להבנה והשגה בה - "ארוכה מארץ

"אחזונה ולא נעזבנה" - מה השייכות ל"מורשה"?

"תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" (ברכה ל.ד.)

על התיבות "תורה צוה לנו משה" מורשה קהלת יעקב מפרש רש"י: "אחזונה ולא נעזבנה".

ולכאורה דרוש ביאור - מה שייכות הא "אחזונה ולא נעזבנה" להא שהתורה היא "מורשה" (ירושא)?

אך יש לבאר, שתיבת "אחזונה" ברש"י כאן, אינה מלשון 'אחזיה' (דלא מצינו מטבע לשון כזו בשייכות לתורה, אלא רק לימוד ושמייעה וכיו"ב) - אלא מלשון "אחזיה", ירושה¹.

וכוונת רש"י לרמוז בזה לדין "שדה אחוזה"² - ששייכת היא לבעליה לעולם, ואף אם מכרוה, חוזרת היא אליהם ביובל; דעל דרך זה הוא גם בנוגע לתורה: יהודי נותר תמיד קשור אל התורה, מאחר והתורה היא "מורשה קהלת יעקב" - התורה היא ירושה ואחזיה של ישראל.

ועניין זה ד"אחזונה" (שדה אחוזה), מוסיף על עניין ירושה סתם:

דהנה, לכאורה היה אפשר להקשות: כיון שהתורה באה בדרך ירושה (דהיינו מאב לבן), הרי במקרה שהאב המוריש אינו לומד תורה - כיצד תבוא התורה בירושה אל בנו?

ולכך מבהיר רש"י, שירושה זו היא בדוגמת "שדה אחוזה" - דכיון שהיא אחוזתו, הרי אף

(1) ראה פרש"י ס"פ ויגש. ועוד.

(2) בהר כה, י ואילך.

(3) ספר השיחות תש"ה עמ' 55.